

Lithophane leautieri (Boisduval), nieuw voor de Nederlandse fauna (Lep.: Noctuidae)

door

J. van VUURE

ABSTRACT. — *Lithophane leautieri* (Boisduval), new for the Netherlands fauna. One specimen was attracted by a mercury vapour lamp at Kortgene in the province of Zeeland on October 26, 1980.

Lithophane leautieri hesperica Boursin, ♂, × 2. Foto J. Huisenga.

Terwijl de vlinders in mijn lichtval te Kortgene in de loop van de maand oktober in 1980 snel in aantal afnamen, ving ik op de 26e van die maand nog slechts één exemplaar. Het was die avond rustig weer, windkracht 3 Beauford uit het zuiden bij een temperatuur van 11 °C (opgave Deltadienst van Rijkswaterstaat te Zierikzee). Het uiltje dat ik aantrof had ik nooit eerder gezien, maar meende ik te herkennen van een afbeelding in South (1977), waar het beschreven wordt als *Lithophane leautieri* (Boisduval). Aangezien deze soort niet genoemd wordt in de Naamlijst van de Nederlandse Lepidoptera (Lempke, 1976), twijfelde ik aan deze eerste determinatie mijnerzijds. Ik heb het exemplaar nadien getoond aan de heren K. J. Huisman en B. J. Lempke, die mijn eerdere conclusie bevestigden. *L. leautieri* is niet eerder uit ons land vermeld, zodat we met een nieuwe soort voor onze fauna te doen hebben.

Het door mij gevangen exemplaar zou ik globaal willen beschrijven als een middelgroot uiltje van ca. 4 cm met grijze, tamelijk smalle voorvleugels waarop enkele duidelijk afstekende zwarte horizontale lijntjes; achtervleugels bruin-grijs met verdonkerde achterrand. De soort wordt vermeld van Midden- en Zuid-Europa, enkele Noordafrikaanse landen en sinds enkele decennia van Zuid-Engeland, waar de rups voornamelijk leeft op *Cupressus*- en *Juniperus*-soorten (South, l.c.).

De soort is in Engeland voor het eerst gevangen op 26 oktober 1951 op het eiland Wight. Dat hij zich daar goed kan handhaven, blijkt uit de toenemende aantallen die sindsdien gevangen zijn en de uitbreiding van het territorium waarin hij wordt aangetroffen. Zo deelt De Worms (1977) mee dat de soort zich verder landinwaarts uitbreidt en aangetroffen kan worden ten noorden van Londen en algemeen is in Surrey op plaatsen waar de *Cupressus macrocarpa* Hartweg voorkomt. Craik (1978) meldt de vangst van 93 exemplaren op licht in 1977 te Ashurst (Hampshire).

Deze Engelse exemplaren werden in eerste instantie gerekend te behoren tot de soort

L. lapidea (Hübner) (Kettlewell, 1957). Boursin (1957) heeft echter aangetoond dat deze soort niet in West-Europa voorkomt en dat de Engelse exemplaren behoren tot een door hem beschreven ondersoort van *L. leautieri*, namelijk *L. leautieri hesperica* Boursin. Deze ondersoort onderscheidt zich van de typische, helder grijze, soort, door een donkerder grijs-bruinachtig voorkomen met duidelijk zwarte tekening. In Frankrijk komt deze subspecies voor in het westen en zuidwesten. Als verklaring voor het onderscheid voert Boursin aan het aldaar heersende vochtiger klimaat in vergelijking met meer zuidelijk en oostelijk gelegen gebieden waar de typische vorm voorkomt.

Het door mij gevangen exemplaar behoort tot deze ondersoort, hetgeen niet verwonderlijk is gelet op de overeenkomst in klimaat, althans voor wat de vochtigheid betreft, in Zuidwest Frankrijk, Zuid Engeland en Zuidwest Nederland.

Kettlewell (l.c.) deelt mede dat de vlinders in het zuiden van Engeland hun eieren in de herfst afzetten en dat deze vroeg in het voorjaar uitkomen. De rupsen eten eerst de bloemknoppen van *Cupressus macrocarpa* en doen zich later ook te goed aan de bladeren, aldus Hagggett (1957), die een volledige beschrijving van de kweek van de soort geeft.

De vraag is natuurlijk of de soort zich ook in ons land zal kunnen handhaven. Daaraan moet getwijfeld worden omdat ons klimaat minder zacht is dan in Zuid-Engeland en een van de voornaamste voedselplanten aldaar (*Cupressus macrocarpa*) in ons land naar mijn weten ontbreekt. Een andere voedselplant, in de vorm van *Juniperus*-soorten, wordt evenwel ten onzent in toenemende mate aangeplant in parken en tuinen. Ook is het nog geenszins zeker of de rups niet kan leven op de in ons land wel veel aangeplante Amerikaanse moerascypres (*Taxodium distichum* Rich.), waarvan enkele exemplaren groeien op enige kilometers afstand van de plaats waar ik de betreffende vlinder heb gevangen. Nieuwe vangsten en waarnemingen kunnen in de toekomst wellicht antwoord geven op deze vragen.

De heer J. Huisenga wil ik bedanken voor het vervaardigen van de foto, terwijl ik de heer B. J. Lempke dank zeg voor zijn hulp bij de totstandkoming van dit artikel.

LITERATUUR

- Boursin, Ch., 1957. Description d'une Lithophane nouvelle de l'Alai et de nouvelles races de Lithophane lapidea Hb. et leautieri Boisd. (Lep. Phal. Cucullicinae) (Note préliminaire). — *Bull. mens. Soc. linn. Lyon* 26: 60-65.
- Craick, J. C. A., 1978. Some less common Macrolepidoptera at Ashurst. — *Entomologist's Rec. J. Var.* 90: 140.
- Hagggett, G., 1957. An account of rearing Lithophane lapidea Hübner, with descriptions of the egg, larva and pupa. — *Entomologist* 90: 287-94.
- Heimans, E., H. W. Heinsius en Jac. P. Thijssse, 1960. Geïllustreerde Flora van Nederland. I-VIII, 1-1182, W. Versluys N.V., Amsterdam-Djakarta.
- Kettlewell, H. B. D., 1957. Lithophane lapidea Hübner (Lep. Noctuidae) breeding in Britain. — *Entomologist* 90: 1-8.
- Lempke, B. J., 1976. Naamlijst van de Nederlandse Lepidoptera. — *Bibl. k. ned. natuwrh. Veren.* 21: 1-100.
- South, R., 1977. *The Moths of the British Isles* 1: 1-427, Frederick Warne & Co. LTD, London-New York.
- Worms, C. G. M. de, 1977. Lithophane leautieri Boisd. at Woking. — *Entomologist's Rec. J. Var.* 89: 13.

Torendijk 42, 4484 AT Kortgene.